

**2-OJO EUROPOS SAJUNGOS PARAMOS SKYRIAUS
PATARĖJOS MIGLĖS GUDAITIENĖS IR
VYRIAUSIOSIOS SPECIALISTĖS DALIOS RUTKAUSKAITĖS**

KOMANDIRUOTĖS Į BRIUSELĮ ATASKAITA

2020 m. vasario 3 d. *11. 3 PR-13*

Vilnius

Komandiruotės tikslas. Dalyvauti Europos Parlamento organizuojamam renginyje „Išmanusis ūkininkavimas, žemės ūkio skaitmenizavimas ir bendroji žemės ūkio politika naujuoju programavimo laikotarpiu“.

Dalyviai. Žemės ūkio ministerijos 2ES paramos skyriaus patarėja Miglė Gudaitienė ir vyriausioji specialistė Dalia Rutkauskaitė. Renginyje dalyvavo ES institucijų atstovai, ES valstybių narių (VN) atstovai, pirmininkaujant Europos Parlamento nariams.

Komandiruotės vieta ir trukmė. 2020.01.28-29, Briuselis.

Atliktas darbas ir rezultatai. Europos parlamento renginyje išklausti ES institucijų, kitų žemės ūkio maisto sektoriaus pranešėjų prisistatymai ir atsakymai į klausimus. Renginyje buvo nagrinėjamas skaitmeninimo augimas žemės ūkyje, skaitmeninimo potencialas didinant žemės ūkio konkurencingumą, aplinkos apsaugą, maisto apsaugą, kaimo vietovių patrauklumą ir t.t. Taip pat buvo pristatyta bendrosios žemės ūkio politikos (CAP) ateities vizija. Renginio metu vyko trys panelinių diskusijų sesijos.

Pirmojoje sesijoje buvo nagrinėjami ES žemės ir maisto ūkio sektoriaus iššūkiai bei skaitmeninimo vaidmuo juos sprendžiant. Sesijai pirmininkavo Bert-Jan Ruissen, Europos Parlamento narys iš DG AGRI komiteto, kuris labiausia žino apie iššūkius, su kuriais susiduria Europos ūkininkai. Sesijoje savo įžvalgas pristatė 4 pranešėjai. Buvo akcentuota ES institucijų, ūkininkų ir mokslininkų bendradarbiavimo svarba bei ekosistemų kūrimo ES žemės ūkio maisto sektoriui. Buvo išskirti trys globalūs iššūkiai, su kuriais susiduria dabartinis žemės ūkis, ir kuriuos turėtų spręsti VN: didėjanti žmonių populiacija; žemės ūkio tvarumas; klimato kaita – didėjanti žemės ūkio įtaka. Taip pat akcentuota, ko tikimasi iš skaitmeninių technologinių naudojimo. Pirmiausia jos turėtų didinti ūkių efektyvumą – t. y. taupyti išlaidas ir valdyti resursus. Antra, skaitmeninės technologijos turi prisidėti prie aplinkos tvarumo, dirvožemio tyrimus panaudodamos pesticidų, trąšų, vandens kiekio optimizavimui. Svarbu technologijas panaudoti ir priimant ūkiuose geresnius sprendimus, pasirenkant pasėlių rūšis, apsaugos priemones nuo augalų ir gyvūnų ligų. Technologijos akivaizdžiai gerina ir ūkininkų bei ūkio darbuotojų gyvenimo kokybę (naudojant robotus mažėja žmogaus intervencijos poreikis ūkio darbuose).

Apibendrinant, skaitmenizavimas žemės ūkyje turėtų padėti spręsti žemiau išvardintus iššūkius ir siekti strateginių tikslų. Skaidrumas maisto tiekimo grandinėse – didinti šiuo metu mažą vartotojų pasitikėjimą savo maistu. Subalansuoti iškreiptus mitybos įpročius – žemės ūkis turi prisidėti, sukurdamas vertingesnius ir sveikesnius maisto produktus. Tvarumas – didinti tvarumą per efektyvų resursų valdymą. Įgūdžių spragos – mokytis, diegti naujoves ir tobulėti, bei pritraukti naujus

talentus maisto sektoriuje. Verslumo stoka - skatinti maisto sektoriaus verslumą ir imlumą naujovėms.

Antroje sesijoje buvo nagrinėjamas duomenų tvarkymo klausimas ir kaip paskatinti intelektualiojo ūkininkavimo technologijų pritaikymą žemės ūkyje. Įgyvendindami intelektualiojo ūkininkavimo sprendimus, ūkininkai ne tik gauna derlių, bet ir renka duomenis. Šiai sesijai pirmininkavo DG ENV komiteto Europos Parlamento narys Petros Kokkalis, lydintas žemės ūkio technikos ir žemės ūkio pramonės atstovų. Buvo akcentuota, jog VN turi didinti vartotojų pasitikėjimą maisto sistemoje. Sesijoje buvo pristatyti tyrimai apie ES vartotojus, kurie parodė, jog vartotojai labiausiai pasitiki maisto skoniu ir saugumu. Toliau pasitikėjimo mažėjimo tvarka išsidėstė tokie faktoriai – maisto produktų sveikumas, autentiškumas ir tvarumas. Tyrimai atkleidė, jog vartotojai kreipia dėmesį į duomenų atsekamumą - t. y. vartotojams svarbu gauti daugiau informacijos apie konkretaus maisto produkto autentiškumą, maisto tiekimo grandinės skaidrumą, tvarumą maisto produkto gamybos ir tiekimo procese. Toks vartotojų sąmoningumas teikia naudą plačiąją prasme. Gerėja maisto saugumas, išteklių naudojimo efektyvumas, tvarumas visoje maisto grandinėje. Didėjant skaidrumui, mažėja nesąžiningų atvejų maisto grandinėse. Atsakingas vartojimas mažina maisto švaistymą ir atliekų susidarymą. Duomenų atsekamumo problema iškėlė šiuos iššūkius – maisto tiekimo grandinių fragmentiškumas, žemas skaitmeninių technologijų panaudojimo lygis, vartotojų pasitikėjimas, standartų suderinimas. VN turi reaguoti į vykstančius vartotojų paklausos pokyčius, reikalaujančius mažiau perdirbto maisto ir daugiau atsekamumo tiekimo grandinėse. Kartu turi būti reaguojama į ribotus gamtinius išteklius pasaulyje, kad nebūtų švaistomas ne tik maistas, bet ir visi ištekliai, kad būtų mažinamas neigiamas poveikis klimatui. Kaip protingas ūkininkavimas gali padėti įveikti tuos iššūkius? Elektroninė prekyba ir technologijos prailgina produktų galiojimo laiką ir kokybę, sumažėja maisto švaistymas. Augalų ir gyvūnų auginimo proceso monitoringas gerina maisto produktų kokybę. Žemės ūkio valdymo programinė įranga – tai išteklių valdymo optimizavimas, nuotolinis kokybės užtikrinimas per jutiklius. Ūkio robotizavimas, mechanizavimas ir įranga optimizuoja logistiką ir kitus procesus. Ateina naujos ūkininkavimo sistemos į žemės ūkį - erdvės optimizavimas, žalieji namai, automatinis vertikalusis ūkininkavimas (miesto žemdirbystė, auginant lapines daržoves).

Iš kitos pusės reikalinga prisitaikyti ir prie besikeičiančių ūkininkų poreikių. Turi būti sukurtos duomenų platformos, kur ūkininkaujantys asmenys galėtų gauti visapusiškus naujausius duomenis įvairiais pjūviais. Ūkininkai nori, kad būtų sudarytos galimybės išbandyti technologijas, prieš investuojant, prieš jas įsigyjant. Tai yra brangios investicijos, todėl yra baimė investuoti į tai, kas nauja ir neišbandyta. Kad technologijos atsipirktų, neužtenka vien jas įdiegti ūkyje. Reikia mokėti ir apdoroti gautus duomenis ir panaudoti juos priimant sprendimus. Kitas svarbus momentas – gyvenimo kokybės gerinimas kaimo vietovėse. Kad ūkininkavimas būtų patrauklus jauniems žmonėms, kaime turi būti sudarytos galimybės jaustis ir gauti visas paslaugų ir infrastruktūros galimybes kaip didmiestyje. Iš dalies skaitmeninės technologijos prie to prisideda. Ūkininkai taip pat turi būti įtraukti į žemės ūkio politikos sprendimų priėmimą.

Išvada: ateities ūkis – mažas ir išmanus. Išmanus ūkininkavimas padeda geriau atlikti tai, ką mes darome ir dabar: sąnaudų mažinimas, sertifikavimas, gyvūnų gerovės monitoringas, išteklių racionalus naudojimas, prisitaikant prie greitėjančių klimato ir rinkų pokyčių.

Trečiojoje sesijoje buvo nagrinėjama ilgalaikė ES žemės ūkio vizija, BŽŪP reforma, išmaniojo ūkininkavimo galimybės bei reikšmė. Pirmininkavo EP narys Norbertas Linsas ir DG AGRI komiteto pirmininkas.

Buvo pristatyti 9 CAP po 2020 m. tikslai:

1. Remti perspektyvias ūkio pajamas bei ūkių atsparumą visoje ES teritorijoje ir taip užtikrinti geresnį aprūpinimą maistu.

2. Labiau orientuotis į rinką ir didinti konkurencingumą, be kita ko, daugiau dėmesio skiriant moksliniams tyrimams, technologijoms ir skaitmeninimui.

3. Gerinti ūkininkų padėtį vertės grandinėje.

4. Padėti švelninti klimato kaitą bei prisitaikyti prie jos ir plėtoti darniąją energetiką.

5. Skatinti darnųjį vystymąsi ir veiksmingą gamtos išteklių, tokių kaip vanduo, dirvožemis ir oras, valdymą.

6. Padėti apsaugoti biologinę įvairovę, ekosistemas, išsaugoti buveines bei kraštovaizdžius.

7. Pritraukti jaunuosius ūkininkus ir sudaryti palankesnes sąlygas verslo plėtrai kaimo vietovėse.

8. Skatinti užimtumą, augimą, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, be kita ko, bioekonomikos ir darnaus miškų ūkio sektoriuose.

9. Siekti, kad ES žemės ūkio sektorius labiau atitiktų visuomenės poreikius, susijusius su maistu, sveikatos priežiūra (įskaitant saugius, maistingus ir tvarius maisto produktus), maisto atliekomis ir gyvūnų gerove.

Naujojoje CAP yra svarbūs šie elementai:

Skaitmenizavimas ir žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemos (AKIS). Tikslas – sukurti regioninę/nacionalinę inovacijų ekosistemą, kad žinios tiesiogiai sąveikautų tarp tyrimų ir praktikos. Pagrindiniai dalyviai: ūkininkai, miškininkai, jų organizacijos, mokslininkai, mažmenininkai, žiniasklaida, ministerijos.

Europos žemės ūkio produktų produktyvumo ir tvarumo inovacijų partnerystė (EIP-AGRI).

Žemės ūkio ir kaimo plėtros politikos įgyvendinimo proceso supaprastinimas, naudojant skaitmenines technologijas.

Ūkio tvarumo priemonių diegimas maisto medžiagoms valdyti (FaST). Pagrindiniai bruožai: elektroniniai įrankiai ūkininkų rankose; duomenimis ir žiniomis pagrįsti patarimai; prieiga prie duomenų ir informacijos; maisto medžiagų naudojimo optimizavimas; teisinių reikalavimų supaprastinimas.

2019 balandį dauguma VN pasirašė deklaraciją "Išmani ir tvari skaitmeninė Europos žemės ūkio ir kaimo vietovių ateitis" („A smart and sustainable digital future for European agriculture and rural areas“). Tarp pasirašiusiųjų šalių yra ir Lietuva.

EK išskyrė šešis 2020-2024 m. politikos prioritetus:

1. Europos žaliasis susitarimas;

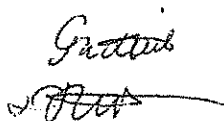
2. Ekonomika, tarnaujanti žmonėms;

3. Europa, tinkanti skaitmeniniam amžiui;

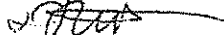
4. Apsaugoti europietišką gyvenimo būdą;
5. Stipresnė Europa pasaulyje;
6. Naujasis Europos demokratijos postūmis.

Apibendrinimas. Skaitmeninės technologijos suteikia galimybę žemės ūkio sektoriui didinti tvarumą ir konkurencingumą. Skaitmenizavimas - priemonė pasiekti įvairius CAP tikslus. Naujoji CAP siūlo įrankius žemės ūkio sektoriaus skaitmeninimui. Įvairios programos gali bendradarbiauti, siekiant CAP tikslų. CAP gali ir turi bendradarbiauti, siekiant kitų politikos tikslų ir prioritetų. Reikalingi įvairūs požiūriai.

Komandiruotės nauda. Renginio metu gauta informacija bus naudinga rengiantis naujam 2021 – 2027 m. programavimo laikotarpiui, rengiant Strateginį 2021-2027 m. planą. Komandiruotės metu įgytos žinios bei informacija apie skaitmenizavimo, išmanaus ūkininkavimo galimybes ir pritaikomumą žemės ir maisto ūkio sektoriuje.

Miglė Gudaitienė

Dalia Rutkauskaitė